

5 Қаңтар
Жұма,
2024 жыл

uil-gazet@mail.ru

Газет 1930
жылдың
қараша айынан
бастап шығады

ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ: БІЗ ОЗЫҚ ОҰЛЫ ҰЛТ РЕТІНДЕ ТЕК ҚАНА АЛҒА ҚАРАУЫМЫЗ КЕРЕК!

— ҚАСЫМ-ЖОМАРТ КЕМЕЛҰЛЫ, УАҚЫТЫҢЫЗДЫҢ ТЫҒЫЗДЫҒЫНА ҚАРАМАСТАН «EGEMEN QAZAQSTAN» ГАЗЕТИНЕ СҰХБАТ БЕРУГЕ КЕЛІСКЕНІҢІЗ ҮШІН РИЗАШЫЛЫҒЫМЫЗДЫ БІЛДІРЕМІЗ. СІЗДІҢ ҚОҒАМДЫ ТОЛҒАНДЫРАТЫН МӘСЕЛЕЛЕР ТУРАЛЫ ПІКІРІҢІЗ ҚАЗАҚ БАСПАСӨЗІ ҮШІН ӨТЕ МАҢЫЗДЫ. СОНДЫҚТАН ТҮРЛІ ТАҚЫРЫПТА ӨЗІҢІЗБЕН АШЫҚ ӨҢІМЕ ӨРБІТКІМІЗ КЕЛЕДІ.

— Өткен жыл несімен есіңізде қалды?

— Осы мүмкіндікті пайдаланып, барша отандасымды тағы да Жаңа жыл мейрамымен құттықтаймын!

2023 жыл еліміз үшін маңызды оқиғаларға толы жыл болды. Біз негізгі саяси реформаларды аяқтап қалдық, Конституциялық Сот жұмысын бастады. Мәжіліс және барлық деңгейдегі мәслихат депутаттары жаңа ереже бойынша сайланды. Алғаш рет аудан және облыстық маңызы бар қала әкімдерін сайладық. Ауыл және аудандық маңызы бар қала әкімдерін сайлау жалғасты. Былтыр 700-ге жуық ауыл әкімі сайланды. Біз әділ және бәсекелі экономика жүйесін құруға кірістік. Экономиканы әртараптандыру және монополиядан арылту, инфрақұрылымды жаңғырту, бизнесті қолдау, инвестиция тарту жұмыстарымен мықтап айналыстық. Әлеуметтік салада қордаланып қалған мәселелер біртіндеп шешіле бастады. Еліміздің түкпір-түкпірінде білім ошақтары, оның ішінде, «жайлы мектептер» бой көтеруде. Ауылдарда денсаулық сақтау нысандары салынып жатыр. Әлеуметтік тұрғыдан осал топтағы азаматтарға кешенді түрде қолдау көрсету үшін Әлеуметтік кодекс қабылданды. Зиянды еңбек еліміздің жұмыс істейтін азаматтар үшін арнайы төлемдер енгізілді. Табиғатты қорғауға жауапты мекемелердің қызметкерлеріне олардың өмірі мен денсаулығына төнетін жауапкершілік қатысты үстеме ақы төленетін болды. Медицина қызметкерлерінің, мектепте, колледжде және балабақшада жұмыс істейтін педагогтардың жалақысы өсті. Ұлттық қордан балаларға қаржы беру мәселесін реттейтін заң күшіне енді. Негізгі экономикалық көрсеткіштердің, оның ішінде инфляция деңгейін ескере отырып ең төменгі жалақыны анықтайтын әдістеме қабылданды.

Осы жұмыстың бәрі 2024 жылы да жалғасады. Біз тинаяқты және жоспарлы әрекет жасаймыз, мақсатқа жету үшін үздіксіз алға ұмтыламыз. Бұл — айрықша маңызды жыл болмақ. Өйткені осы кезең еліміздің алдағы бес жылдағы дамуына негіз болады.

— Ал жаңа жылдан не күтесіз? Еліміздің алдында қандай міндеттер тұр?

— Мен өткен қыркүйектегі Жолдауыма жаңа экономикалық үлгіге көшетінімізді айттым, 2029 жылға қарай жалпы ішкі өнімді қазіргіден екі есеге арттыру мәселесін басты стратегиялық мақсат ретінде белгіледім. Көп ұзамай Үкіметтің

кеңейтілген отырысы өтеді. Онда еліміздің былтырғы әлеуметтік-экономикалық даму қорытындысы шығарылып, алдағы жұмыстың амал-тәсілдері айқындалады. Ұлттық құрылтайдың отырыстары идеология саласындағы мәселелерді, ұлттың жаңа сапасын қалыптастыру ісін, қоғамның құндылықтар жүйесін жаңғырту жайын талқылайтын тиімді пікірталас орнына айналды. Бұған дейін жаздығүні шақырылып келе жатқан Құрылтайдың отырысын биыл сәл ертерек, көктемде өткізетін шығармыз.

Осылайша, биыл экономикалық, қоғамдық-саяси және гуманитарлық салаларда атқарылатын жұмыстың негізгі бағыт-бағдары бірінші тоқсанда-ақ айқындалады.

Біз ұлт мүддесін ескере отырып, сындарлы әрі салықалы сыртқы саясатты жалғастырамыз. 2024 жылы елімізде бірқатар ауқымды саммит, форумдар өтеді. Қазақстан бірнеше беделді халықаралық ұйымға, атап айтсақ, Шанхай ынтымақтастық ұйымына, Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымына, Азиядағы өзара іс-қимыл және сенім шаралары жөніндегі кеңеске, Түркі мемлекеттері ұйымына, Аралды құтқару халықаралық қорына, Азия-түлік қауіпсіздігі жөніндегі ислам ұйымына төрағалық етеді.

Дүниежүзілік көшпенділер ойынын өткізу де еліміз үшін айтулы оқиға болмақ. Байрақты бәсеке ұлттық спорт пен саламатты өмір салтын дәртіптеу жағынан да, Ұлы даладағы көшпенділер өркениетінің мұрагері саналатын бауырлас халықтардың мәдени-гуманитарлық байланысын арттыру тұрғысынан да маңызды екені сөзсіз.

Ел тарихында ерекше орны бар тұлғаларға құрмет көрсету дәстүрі еліміздің жалпыұлттық бірегейлігін нығайта түсуге зор септігін тигізеді. Биыл әйгілі сәлім Қаныш Сәтбаевтың туғанына 125, даңқты батырлар Сағадат Нұрмағамбетов пен Рақымжан Қошқарбаевтың туғанына 100 жыл толады. Сонымен қатар тарихшылардың пайымдауынша, Жошы ұлысының іргесі қаланғанына — 800 жыл. Мемлекеттілігіміздің тамыры тым тереңде жатқанын егілпейтін осы айтулы датаға орай кең ауқымды зерттеулер қолға алынады. Биыл Қазақстан тарихының көптомдығын әзірлеу жұмыстарын да аяқтаймыз. Бұл — өзімізден 200-ден астам, шетелден 60-қа жуық маман жұмылдырылып, тыңғылықты жасалып жатқан үлкен шаруа.

Осындай маңызды оқиғалардан бөлек, күнделікті атқарылуға тиіс

жұмыстар да аз емес. Бұл жылдың ел тарихында қандай орын алатыны барша азаматымыздың ерік-жігеріне де байланысты. Мен жаңа жылдық құттықтауымда биыл бәріміз тұтас ұлттың өсіп-өркендеуіне күз болатынымызды айттым. Бірақ осы мақсатқа жету үшін біз бір ел болып, білек сыбана жұмыс істеуіміз керек.

— Қасіретті Қаңтар оқиғасынан бері тура екі жыл өтті. Қаңтар Қазақстан тарихындағы жаңа дәуірге жол ашқан бетбұрыстың белесі болды. Сіз бұған дейінгі сөздеріңізде, сұхбаттарыңызда сол қайғылы оқиғаға нақты баға бердіңіз. Дегенмен, өлі де бірқатар сұрақ бар. Қаңтар оқиғасына өртүрлі түсініктеме беретіндер де кездеседі. Алмағайып күндерден бері сол оқиғаны қалай сипаттар едіңіз? Оның басты себебі неде және оған не түрткі болды деп ойлайсыз?

— Мен бұл туралы көп ойландым, өлі де жиі ойланамын. Меніңше, қасіретті Қаңтар оқиғасына жылдар бойы қордаланған әлеуметтік-экономикалық проблемалар, жалпы тоқыраудың билік пен қоғамды аздырып-тоздыруы себеп болды. Бұл — айтпаса да түсінікті жайт.

Мен 2019 жылы Президент болып сайланғаннан кейін мемлекетіміз саяси жүйені демократияландыруға, қоғамдық өмірге еркіндік сипат беруге, экономиканы монополиядан арылтуға бет бұрды. Реформаларды әзірлеуге және оны жүзеге асыруға қоғам өкілдері, бәсеңді азаматтар, сарапшылар қатысты. Түрлі диалог алаңдарында, соның ішінде, менің ұсынысыммен арнайы құрылған Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің отырыстарында көптеген бастама көтеріліп, жан-жақты пысықталды.

Ашығын айтсам, осы жаңа бағдарымыз кейбір ықпалды адамдарға мүлде ұнаған жоқ. Олар бұл өзгерісті елімізде әбден тамыр жайған жүйеге және билік құрылымындағы өздерінің «ерекше мәртебесіне» төнген қатер деп қабылдады. Мұндай адамдар елдегі өзгеріске астыртын, кейде тіпті ашық қарсылық білдіре бастады. Ақыр соңында реформаның бетін қайтарып, өздеріне ыңғайлы бұрынғы қалыппа оралу үшін барын тас-талқан етуге шешім қабылдады.

Жоғары лауазымды тұлғалардан тұратын бұл топтың күштік құрылымдарға да, қылмыс әлеміне де орасан зор ықпалы болды. Сондықтан билікті күшпен басып алуға бел буды. Тергеу мәліметтеріне жүгінсек, олар 2021 жыл-

дың ортасына таман дайындыққа кіріскен. Сосын Үкімет сұйытылған газдың бағасын күрт өсіру туралы жан-жақты ойластырылмаған, құқықтық негізі жоқ шешім қабылдады. Маңғыстау облысында арандатушылардың айтағына илескен жұрт шеруге шықты. Сол кезде Үкімет менің тапсырмаммен арнаулы комиссия құрды. Оның мүшелері қоғам өкілдерімен кездесіп, ортақ мәмілеге келу үшін бірден аймаққа барды. Бірақ наразылық шерулері экстремистік сипат алды. Оны қаскөйлер дереу өз мүддесіне пайдаланды.

Бас прокуратураның тергеуінен қаңтар оқиғасының бірнеше толқынымен өрбігенін көруге болады.

Шерулер алдымен Маңғыстау облысында басталды. Көп ұзамай басқа да өңірлерге жайылды. Орталық билік және өкілдіктер жағдайды реттеуге тырысқанымен, ел ішіндегі ахуал шиеленісіп кетті. Ортақ мәмілеге келу үшін жүргізілген келіссөздер мен диалогте толқуды ұйымдастырушылар еш мойын бұрмады. Көптеген аймақта алғашқы қақтығыстар басталды. Мұның бәрі арнайы дайындалған жансыздар арқылы жағдайды одан әрі ушықтыруға тырысқан қаскөйлер үшін «ізденгенге сұраған» болып шықты. Осындай аса күрделі жағдайдың өзінде құқық қорғау органдары күш қолданбай, сабыр сақтады. Бұл — екінші толқын.

Жетекшілері ымыраласқан топты айтқанын екі етпейтін және лаңкестермен, оның ішінде сырттан келген лаңкестермен байланысы бар қылмыстық топтар өршелене іске кіріскенде үшінші толқын басталды. Олар арнаулы технологияны, арандатушылар мен қарақшыларды пайдаланып, бейбіт шерулерді жаппай терітпіндікке ұластырды. Ұрып-соғу, қирату, өртеу, өзгенің мүлкін қасақана жою белең алды. Дүрбелең кезінде қарулы радикалдар мен лаңкестер бір мезетте, бір ғана бұйрықпен мемлекеттік органдардың және басқа құрылымдардың ғимараттарына, қару-жарақ дүкендеріне, құқық қорғау мекемелері мен әскери бөлімдердің қоймаларына шабуыл жасады. Мұндай оқиға Алматыда ғана емес, бірқатар облыс орталығында да болды. Қаңтар оқиғасы кезінде үш мыңнан астам қару қолды болғанын айта кеткен жөн. Оның ішінде автомат, пулемет, тіпті гранатомет және басқа да атыс құралдары бар. Оған қоса, көлік инфрақұрылымы және телекоммуникация нысандары шабуылға ұшырады. Қарақшылар мен лаңкестер өзара ұйымдасып,

РЕДАКТОР БАҒАНЫ

АРМЫСЫҢ, 1405 ОҚЫРМАН!

Жер жүзі 2023 жылды тарихтың еншісіне қалдырды, жаңа жұртына жеткізуді мақсат тұтамыз. Дегенмен, соның бәрін шығуын қоймайды» дегеннің кебі!

Өрине, қазір ақпараттың көзі көп. Бірақ, дәстүрлі медианың қай дәуірде де үні ерен, өзектілігі жоғары. Өркениет әлемінде кез-келген жерде отырып, газет оқудың еш әбестігі жоқ. Егер шетелге атсалысқан басылымның қай уақытта да көтерген жүгі ауыр. «Жақсының жақсылығын айту» да парыз. Өрине, атқарылған істі, жасалған жақсылықты ешкім тартып алмас, бірақ ол тарихтың еншісінде қалды. Енді алда атқарылар міндет пен жасалар жұмыстың мән-маңызы жоғары болмақ.

Өлбетте, газет үшін ең бастысы — оқырманның талап-сұранысына қарай бетбұрыс жасау. Сол үшін тер төгіп келе жатқан біз келешекте де осы бағыттан таймақ еміспіз. Елдің қызметін үйлестіру жолындағы азаматтардың шынайы

келбетін жасап, алыстағы жерлерстердің тірлігін Ойыл жұртына жеткізуді мақсат тұтамыз. Дегенмен, соның бәрін оқырманның сұранысымен үндестіре білу парыз. Өйткені, біздің оқырман — қалың бұқара. Бұқара дегеніміз — Ойыл ауданының 19 мың тұрғыны. Рас, «Ойыл» газеті әр шаңырақтың төрінен табылса деп тіледік. Бірақ, өттең... Біздің үніміз аудан халқының бәріне бірдей жетпей жатыр...

Сол себепті, дәстүрлі медианы қатар, газеттің әлеуметтік желілердегі парақшаларын айтпағанда интернет нұсқасы да oiyl.kz сайты арқылы жұмыс жасап тұр. Газеттен гөрі гаджетке үңіліп отыратын заманда бұл да қалың бұқараның ортасынан табылудың жолы. Қысқасы, Міржақып Дулатұлы айтпақшы, «Қай елдің баспасөзі мықты болса, сол елдің болашағы мықты». Ал, «баспасөз — халықтың көзі, тілі һәм құлағы» (А.Байтұрсынұлы) екені даусыз. Бұл баға-анықтамаларға біздің алып-қосарымыз жоқ.

Жаңа 2024 жылдан күтеріміз — елдің әл-ауқатының артуы, әр отбасының ой-жоспарының, іс-әрекетінің сәтті жүзеге асуы. Сонымен, тағы да армысың, оқырман!

ЖАҢА ЖЫЛҒА ЕРЕКІШЕ СЫЙ

Жаңа жыл қарсаңында Рысқұл Мыңбаева Ойыл ауданының Халыққа қызмет көрсету орталығына мүгедектер арбасын тарту етті. Рысқұл Реймбергеноқызы — Өзбекстан елінен 2007 жылы қоныс аударған қандасмыз. Жолдасы екеуі екі баланы өсіріп, бүгінгі күні немерелерінің қызығын көріп отырған абзал жандар. Ойыл ауданының халыққа қызмет көрсету бөліміне мүгедектер арбасының қажет екенін естіген ол қарап қала алмағанын айтады. Өзі де 2 топтағы мүгедек болғандықтан, мұқтаж жандардың қажеттілігін жете түсінеді. "Ақтөбе облыстық ерікті мүгедектер қоғамы" ҚБ-нің Алға аудандық филиалына жетекшілік ететін Рысқұл Реймбергеноқызы 4 жылдан бері мүмкіндігі шектеулі жандарды қажетті құралдармен қамтамасыз етіп, демеушілік жасап келеді. Басты тілегім - елдің тыныштығы мен ұрпақ саулығы-дейді ол.

«Азаматтарға арналған үкімет» МК ерекше қажеттілігі бар қызметкерлеріне және қызмет алушыларына ыңғайлы жағдай жасауға барынша мән береді. Өз клиенттерінің толыққанды қызмет алуы және мүмкіндігі шектеулі қызметкерлеріне әлеуметтік қол-

дау білдіру — корпорацияның негізгі қағидаларының бірі. Осыған орай, филиал барлық ХҚКО-ды мүгедектерге арналған арбалармен қамтамасыз ету міндетін қойды. Облыс орталығындағы ХҚКО толық жабдықтаған филиалдың бірнеше ауданды қамтамасыз етуде қиыншылықтары болған еді. Қазіргі таңда осындай қайырымды жандардың арқасында облыстағы барлық ауданда мүгедек жандардың емин-еркін қозғалуына толық жағдай жасалынып отыр.

Сонымен қатар еліміздегі халыққа қызмет көрсету орталықтарында пандустар, шақыру тетіктері, тактильді жолдар, жеңілдік терезелері мен брайль тақтайшалары секілді жеңілдік құралдары орналастырылған. Сондай-ақ, фронт офицерлерде ерекше қажеттілігі бар кісілерге қызмет көрсететін арнайы «жеңілдік терезелері» де бар. Ал 1,2-топтағы мүгедектігі бар тұлғалар 1414 нөміріне қоңырау шалып немесе gov4.kz сайтына өтініш қалдырып, қызметкерлерді үйіне шақыра алады. Сонымен қатар, әр ХҚКО-да мүгедек жандарға арналған арнайы арбалардың болуы — қазіргі таңда міндетті атрибуттардың бірі.

ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ: БІЗ ОЗЫҚ ОЙЛЫ ҰЛТ РЕТІНДЕ ТЕК ҚАНА АЛҒА ҚАРАУЫМЫЗ КЕРЕК!

бір-бірімен тығыз байланыста әрекет жасағанын тағы да қайталап айтқым келеді.

Қаскөйлердің мемлекеттік төңкеріс жасамақ болған жоспарын жүзеге асыру үшін экстремистер, қылмыстық топтар және өсіре діншілдер бірге қимылдады. Олардың мақсаты ел ішіне үрей туғызу, мемлекеттік институттардың қызметін тұралату, конституциялық құрылымның іргесін шайқау, ақыр соңында билікті басып алу еді.

Сол кездегі ахуал өте күрделі болды, еліміз құрдымға кетуге шақ қалды. Бұған жол бермеу үшін барлық іс-әрекетті күндіз-түні және сағат сайын тікелей өзім бақылап отырдым. Ішкі істер министрлігі арқылы Ақорда резиденциясына түрлі шабуыл жасалғалы жатыр, соған жүк көліктері пайдаланылады деген ақпарат жетті. Маған бас сауғалап, резиденциядан кету, тіпті шетел асу туралы ұсыныс бірнеше рет айтылды. Бірақ мен бұған үзілді-кесілді қарсы болдым. Тегидіар арқылы жасаған мәлімдемелерімнің бірінде қандай жағдай болса да жұмыс орнымда қалатынымды ашық айттым. Екі апта бойы тапжылмай, Ақордада болдым, күн-түн демей, шұғыл жиналыстар өткіздім. Сол аласапыран күндерде мемлекетімдізді сақтап қалу, елдегі заң мен тәртіп үстемдігін қалпына келтіру ең басты міндет еді.

— **Қазақстанға Ресейдің әскері қызметшілерін шақыру қаншалықты дұрыс шешім болды? Біздің мемлекетті сол кезде Ресей құтқарып қалды деген пікір көшкір өлде жиі айтылады.**

— Аймақтарда жаппай тәртіпсіздік белең алып, жергілікті билік дәрменсіздік танытқанда, Қауіпсіздік кеңесі Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымына жүгіну туралы шешім қабылдады. Қазақстан оның бітімгерлік күштерін тұрақтылық пен қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін ғана қысқа мерзімге енгізуді сұрады. Бұл жерде мына жайтқа баса мән беру керек. Біз бұл құрылымның мүшесі ретінде Ресейге емес, Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымына жүгіндік.

Сол кезде осы ұйымның төрағасы Армения еді. Биыл ҰҚШҰ-ға Қазақстан төрағалық етеді. Құрылым жасағы, шын мәнінде, бітімгерлік рөл атқарып, қасіретті күндерде елді жайлаған жүргенсіздікті тоқтатуға септігін тигізді. Ұйымға мүше мемлекеттермен келіспегенді, бұл бітімгерлік күштер алдын ала ешқандай талап қоймастан, оның үстіне мерзімінен бұрын Қазақстаннан сыртқа шығарылды.

ҰҚШҰ бітімгерлік күштері лаңкестікке қарсы операцияларға қатысқан жоқ, бірде-бір оқ атқан жоқ. Армения жасағы «Ақсай» нан зауытын және «Алматы су» мекемесін, Беларусь жасағы Жетігенді аэродромды, Тәжікстан мен Қырғыз Республикасының әскері қызметшілері Алматы қаласының бірінші және екінші жылу электр орталықтарын, Ресей жасағы үшінші жылу электр орталығы мен телекоммуникация нысандарын күзетті. Осы маңызды нысандарға лаңкестік шабуылдар жасалуы мүмкін деген қауіп болды. Сондықтан бітімгерлік күштер соларды күзетуге жіберілді. Ең бастысы, сол арқылы өз күштерімізді лаңкестікке қарсы операцияға жұмылдыруға мүмкіндік түбді.

— **Демек бұл жүзеге аспай қалған мемлекеттік төңкеріс қой. Ендеше Қаңтар оқиғасын халық терісілігі, тіпті революция деп атап жүргендерге не айтар едіңіз?**

— Бастапқыдағы бейбіт шерулер жаппай тәртіпсіздікке, өртеу мен қиратуға ұласқан қайғылы оқиғаларға бүкіл әлем куә болды. Кім бейбіт шеруге автомат, тапанша және суық қару ұстап барады?! Ниеті дұрыс адам әскері қызметшілерді ұрып-соғып, өлтіре ме, оларды тірі қалқан етіп, әкімшілік ғимаратқа шабуыл жасай ма?! Бейбіт шеруде дүкендер мен банктер қиратылып, тоналып, көліктер өртеле ме?! Билік органдарының ғимараттары мен полиция бөлімдеріне жасалған шабуылды айтпай-ақ қояйын. Осындай жаппай тәртіпсіздіктің салдарынан үш миллиард долларға жуық шығын келді.

Қаңтар оқиғасының себеп-салдарын бұрмалап көрсетудің қажеті жоқ. Тұрасына көшсем, бұл халық көтерілісі болды деген пікірлер қылмыстық әрекеттерді ақтау үшін айтылуда. Барып тұрған бұзақшыларды батырға балап, жұртты арандатып әрі жауапкершіліктен жұрдай сыңарқақ пайымдар қылмыстық психологияның қоғам санасына сіңуіне әкеп соқтырады. Мұндай әңгімелер — ұлттық қауіпсіздікке және халықтың жаймашуақ өміріне қатер төндіретін жаппай тәртіпсіздікке шақырумен пара-пар. Бұл — өте қатерлі үрдіс. Сондықтан осындай жүргенсіздікті сыңа алу мәселесіне келгенде мемлекет пен қоғамның ұстанымы ортақ болуы керек. Мен бұған сенімдімін.

— **Онда азаматтар биліктің іс-әрекеті ұнамайтынын қалай білдіре алады?**

— Елімізде биліктің іс-әрекеті-

не жария түрде келіспеушілік білдіруге толық мүмкіндік бар. Азаматтар өзін толғандыратын мәселе туралы ашық айта алады. Мен мемлекеттік органдардан «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасына сәйкес, қоғамның пікірімен санасуды талап етіп келемін. Елімізде бейбіт жиналыстарды реттейтін демократиялық сипаттағы заң бар. Жақында петицияларды тапсыру және қарау тәртібін реттейтін заң қабылданды.

Сондықтан бір нәрсені анық білуге тиіспіз. Бейбіт шеруге тыйым салынбайды, ал жаппай тәртіпсіздіктің кез келген түріне қатаң тосқауыл қойылады. Елімізде заң мен тәртіп қана үстемдік құруға тиіс. Бұл — мен үшін мызғымас қағида. Демократияның бәсігі саналатын батыс елдеріне қараңдырар, ешкім де көшеде жаппай тәртіпсіздік жасаған, мемлекеттік органдарға шабуылдаған адамның маңдайынан сипап, өбектеп отырмайды.

Полиция жаппай тәртіпсіздікті ұйымдастырушыларды, яғни биліктің заңды талаптарына қарсы шығуға үндеген, қару-жарақ көлепін таратқан, жағдайды ушықтырып, адамдарды күш қолдануға, маңайдағының бәрін қиратуға, өртеп-талқандауға азғырған адамдарды анықтап, әшкереледі. Ал тәртіпсіздікке кездесіс қатысқан, білместікпен арапаң қалған адамдардың бұзақыларға қатысы жоқ. Оларға менің бастамаммен рақымшылық жасалды. Бұған дейін сотталған 1205 адамның 1095-і осы рақымшылыққа ілікте. Ал жаппай тәртіпсіздікті ұйымдастырғандар мен лаңкестік әрекеті, мемлекетке сатқындығы, билікті күшпен басып алуға тырысқаны және басқа да ауыр қылмыс жасағаны үшін сотталғандар жазасын толығымен өтейтін болады.

— **Келесі сұрақ сізге ұнамауы мүмкін. Бірақ бұл сауалды қоймақ тағы болмайды. Сіз 2019 жылы Президент лауазымына сайланғаннан кейін өлімізде қосарланған билік жүйесі қалыптасты-мыс деген сөз тарайды. Кейбіреулер біздің саяси жүйемізді Иранның, Сингапурдың жүйесімен салыстырды. Шынымен де, сол кезде өлімізде екі билік орталығы орнағандай көрінді. Рәсіммен солай болды ма?**

— Төтесінен қойған сұрағыңызға тура жауап берейін. Конституцияға сәйкес, Президент еліміздің ішкі және сыртқы саясатының негізгі бағыттарын айтындайды, мемлекетіміздің жоғары лауазымды тұлғаларын, Қарулы Күштеріміздің жоғары басшылығын тағайындайды және оларды қызметінен босатады. Сондай-ақ Мемлекет басшысы еліміздің Жоғарғы Бас Қолбасшысы саналады.

Алайда бәзбіреулер қосарланған билік жүйесін орнатуға таппығнаны, тіпті, мұндай әрекеттерді әдейі әрі мұқият ұйымдастырғаны рас. «Билік транзиті» кезіндегі ахуалды саясаттағы айлакерлер өз мүддесіне пайдаланып, қосамжарланған билік орталығын құруға тырысты. Елімізде Президент әрі Жоғарғы Бас қолбасшы лауазымы бір бөлек, бұрынғы Президент иеленген Қауіпсіздік Кеңесінің Төрағасы лауазымы бір бөлек болды. Осы екі лауазымының иелері бір мезетте қатар қызмет атқарды. Түптің түбінде бұл жағдайдың билікте қатаң тексеріс туғызбай қоймасы анық еді.

Мұны аз десеңіз, дәл осы жағдай Қаңтар дағдарысына әкеп соқтырған алғышарттың бірі болды. Өйткені ымыраласқан қаскөйлер өздері ойлап тапқан қосарланған билік, яғни «тандем» идеясын дәріптеп, оны өз мүддесіне пайдаланысы келді. Кейбір лауазымды тұлғалардың, оның ішінде бұрынғы Әділет министрінің мәртебе жағынан Елбасы Президенттен жоғары тұратынын айтқаны естеріңізде шығар. Кейбір шенеуніктер біресе ана, біресе мына кабинетті жағалап жүрді. Олар ойнақтап жүріп, ақыры от басты. Мен кейінірек Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевқа оның жақын серіктерінің саяси қиырқылығы еліміздің тас-талқанын шығара жаздағанын ашық айттым.

Қалай десек те, мемлекетте үлкен және кіші президент деген болмауы керек деп санаймын. «Кеттің бе — қайырлым!» Болашақта ел тізгінін ұстайтын азаматтар осы жағдайдан сабақ алып, мұндай нәрседен қашық болуға және тек қана мемлекеттің мүддесі мен қоғамның береке-бірлігін ойлауға айттым.

Көкішікке қарай, ішкі саяси дағдарысқа байланысты туындаған сын сағатта негізгі құқық қорғау органдары басшыларының бетпердесі сыпырылып, олардың көсібі біліктілігі, қала берді сатқындығы әшкере болды.

Ата заңға сәйкес жұмыс істейтін орнықты әрі тиімді мемлекеттік институттар жүйесін құру ауадай қажет екені Қаңтар оқиғасынан айқын көрінді. Біз бір ел болып, бұл дағдарысты еңсердік, қиындыққа қасқая қарсы тұрып, одан тіпті шыңдалып шықтық. Аза-

маттарымыздың бекем бірлігінің және барлық деңгейдегі билік өкілдерінің батыл іс-әрекетінің арқасында алапат апаттың бетін қайтарып, елдегі ахуалды тұрақтандыра алдық. Кейін кейбір қаскөйлер тергеу кезінде халық жауапты сәтте жұдырықтай жұмыла біледі, билік қандай қатерге де қаймықпай төтеп бере алады деп еш күтпегенін мойындады.

— **Қаңтар оқиғасынан кейін Сіз түбегейлі саяси реформаларды жүзеге асыруға кірістіңіз. Оны Батыста мойындап отыр. Енді көшегі күнге оралмайтынмызды аңғартатын «асудан» астық дегуге бола ма? Қайтадан көрі көпейтінімізге қандай көпірдік бар?**

— Мен саяси реформалардың 2019 жылы басталғанын айтып өттім. Сол кезде Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі құрылды. Кеңесте маңызды заңнамалық бастамалар әзірленіп, жүзеге асырылды. Сайлау, саяси партиялар, Парламент туралы заңдарға елеулі өзгерістер енгізілді. Елімізде олигополияның диктатурасы туралы алғаш рет ашық айтыла бастады. Бұл өзгерістер саяси және экономикалық монополия үстемдік құрып тұрған кезде жалғанды жалпағынан басып жүргендерге қауіп төндірді. Сондықтан олар уақыт тегершігін кері айналдырып, бұрынғы күніне оралу үшін жанталасып бақты. Бұдан еш нәтиже шыққан жоқ.

Қаңтар оқиғасынан кейін бәзбіреулер «енді билік қылбұрауды қалтайтып, режимді сақтап қалу үшін барын салады» деп қауіптенді. Бірақ бз керісінше жасадық. Күрделі болса да, дұрыс жолды тандадық.

Саяси жаңғыру үдерісі 2022 жылы тек қарқынмен жалғасты. Реформаның басты міндетінің бірі барынша әділ әрі теңгерімді саяси жүйе құру болды. Оған қоса, ат басын артқа бұру, яғни саяси өзгерістерді кері қайтару мүмкін болмайтындай, сонымен бірге реформалар қоғамдық өмірдегі қалыптасқан қиындықтарды айналатындай ахуал қалыптастыру маңызды еді. Сол үшін конституциялық реформа аясында кертартпалыққа бірқатар тосқауыл қойылды.

Біріншіден, біз Ата заңның үстемдігін қамтамасыз ететін, конституциялық бақылауды жүзеге асыратын жоғары орган — Конституциялық Сотты қайта қалпына келтірдік. Біреулерге Конституциялық Кеңестің аты ғана өзгергендей көрінуі мүмкін. Шын мәнінде, оның заты түбегейлі өзгерді.

Конституциялық Сот шешімдерінің күшін ешкім жоя алмайды. Оның шешімдеріне, соның ішінде азаматтардың конституциялық құқықтарына қатысты байламдарына күмән келтіруге, Президенттің де еш қақы жоқ.

Ата заңға енгізілуі мүмкін кез келген өзгеріс пен толықтыру Конституциялық Соттың оқ қорытындысы болса ғана республикалық референдумға немесе Парламенттің қарауына шығарылады.

Конституциялық Сотта он бір қазы бар екені белгілі. Сонымен алтауын, яғни көпшілігін, Парламент палаталары тағайындайды. Ал төрағасы Президент тағайындағанымен, міндетті түрде Сенаттың келісімі қажет.

Екіншіден, негізгі ұстанымдар Конституцияда нақты айқындалып, біржола бекітілген. Мысалы, Ата заңның 91-бабына сәйкес, Конституцияда белгіленген мемлекеттің тәуелсіздігі, біртұтастығы мен аумақтық тұтастығы, оны басқару нысаны, Республика қызметінің түбегейлі принциптері және осы жерде айрықша атап өтейін, Президент жеті жыл мерзімге бір рет қана сайланады деген ереже еш өзгермейді.

Үшіншіден, реформалардың нәтижесінде Мәжіліс жаңа сайлау жүйесімен, яғни партиялардың тізімі және бірмәнділік округтер арқылы жасқалатынын болды. Мәжілістің өкілеттілігі де айтарлықтай кеңейді.

Бір сөзбен айтсақ, ескі жүйе келмеске кетті. Қазақстандағы саяси реформалар жүйелі ғана емес, ешқашан кері қайтпайтын түбегейлі сипатқа ие болды деп сеніммен айта аламыз. Мұның еліміз үшін айрықша маңызы бар. Себебі ұлттың саяси сана-сезімі түбегейлі өзгерді. Жұрттың құқықтық сауаттылығы мен белсенділігі демократиялық жаңғырудың басты кепіліне айналды. Төктерейін айтсақ, кері кетуге халықтың өзі жол бермейді және елге жаңа леп әкелген осы өзгерістерді табандылықпен қорғайды. Мен бұған бек сенімдімін.

— **Дегенмен, билікті сынап жүргендер, оның ішінде Батыстың өкілдері де, Қазақстанда өлі күнге дейін саяси тұтқындар бар деп жатады. Бұған не дейсіз?**

— Саяси қудалау бар деп айту үшін цензура, арнаулы заңдар мен жазалаушы органдар болуы керек. Қазіргі Қазақстанда мұның ешқайсысы жоқ. Біздің заңнамашыда азаматтарды саяси көзқарасы үшін қудалауға негіз болып бірде-бір жарлық, бірде-бір заң, бірде-бір нормативтік құжат жоқ.

Керісінше, реформалардың нәтижесінде адам құқықтарын қорғау

жүйесі нығая түсті. Заңдарға қазылардың тәуелсіздігін күшейтетін түзетулер енгізілді. Алқа билердің қарауына жататын істердің аясы кеңейді. Адам құқықтары жөніндегі уәкіл институты толық жұмыс істеп тұр. Оған конституциялық мәртебе берілді. Мен былтыр желтоқсан айында адам құқықтарына қатысты екінші Жарлыққа қол қойдым. Мұның бәрі осы салада дәйекті әрі түбегейлі өзгеріс жасалып жатқанын көрсетеді.

Мемлекеттің басты міндетінің бірі — заңның мүлтіксіз орындалуын, тәртіптің қатаң сақталуын толық қамтамасыз ету. Сондықтан заң бұзған кез келген адам жауапқа тартылады. Ал заң мен тәртіпті сақтау мәселесіне азаматтардың идеологиялық ұстанымы мен саяси көзқарасының еш қатысы жоқ. Заң бәріне ортақ.

Кейбіреулер прокуратура органдарының ескертуіне қарамастан, адам түсініп болмайтын кесіріл көрсетіп, заң бұзады. Ондай адамдар өзін заңнан жоғары қойып, «Атың шықпаса, жер өрте» деген ұстаныммен елге танымал болғысы келетін сияқты.

Көптеген тәуелсіз бұқаралық ақпарат құралы жұмыс істеп тұрған, саяси цензура атымен жоқ елде саяси қудалау бар деу қаншалықты орынды?

Ол аз десеңіз, жаңа заң қабылданып, бейбіт жиналыс өткізу үшін рұқсат алудың орнына хабарлау тәртібі енгізілген соң, Қазақстандағы бейбіт жиындардың саны еселеп артты.

Мен түйткілдердің түйінін айқа-шумен алаңда емес, диалог үшін арнайы құрылған орындарда, ең алдымен, Парламентте өркеннетті жолмен, салиқалы түрде тарқату керек деп өңім айттым. Қазір Парламентте түрлі көзқарастағы қоғам өкілдерінің мүддесін білдіретін сан алуан саяси күштер бар. Парламенттік оппозиция институты заң жүзінде бекітілді.

Соңғы сайлауда Мәжіліске алты партия өтті. Оның үшеуі алғаш рет депутаттық мандатқа ие болды. Тіпті қазір Парламентте отырған партияның бірі — әуел бастан оппозициялық ұстанымдағы ұйым.

Көптеген шетелдік сарапшылар мен әріптестер, соның ішінде Батыс елдерінің мамандары, Қазақстандағы демократиялық реформалардың озық үлгіде екенін айтып, оған қолдау білдіріп отыр. Шынымен де, біз геосаяси төңірегімізде ауқымды демократиялық өзгеріс жасап, адам құқықтарын қорғау ісінде зор табысқа жеткен бірден-бір елміз.

— **Әлеуметтік желіде Президент Конституцияға қатысты референдум өткізіп, 2026 жылы тағы да сайлауға түсуді жоспарлап отыр деген қауесет тарап жатыр. Бұл рас па?**

— Бұл — жалған ақпарат. Бұдан былай әркім ойына келгенін істеп, Ата заңға оңды-солды өзгеріс енгізе алмайды. Ал осындай маңызды мәселеге келгенде, тіпті мүмкін емес. Мен бұған нық сенімдімін. Конституциялық реформа Ата заңға қалай болса солай өзгеріс енгізе беру үшін жасалған жоқ.

Президент лауазымына бір-ақ рет сайлану туралы ереже енді ешқашан өзгермейді. Бұл талап мемлекетіміздің тәуелсіздігі, біртұтастығы, аумақтық тұтастығы және басқару нысаны туралы нормалар сияқты мызғымастай етіп бекітілген.

Ақыры осы тақырып қозғалған екен, бұған қатысты кейбір жайтқа кеңірек тоқталып, мән-жайын аша кетейін. Мен жетіжылдық бір ғана мерзім туралы идеяны осыдан 15 жыл бұрын жабық пікірталастарда айтып жүрдім. Сол кезде ұсыныс аса қолдау таба қоймады. Өзім Президент болып сайланғаннан кейін, осы бастамамның артықшылығы мен кемшілігін әбден салмақтап, оны қалай жүзеге асыруға болатыны жөнінде көп ойландым.

Суперпрезидентке төң өкілеттілік мерзімде ұлттық экономика көлемін екі есе ұлғайта аламыз.

— **Несиеісін өтей алмай жүрген адамдар біздің газетімізге жиі хат жазып, қонырау шалады. Жалпы, халықтың қарызға батуы күрделі мәселе болып тұр. Осы мәселені шешу үшін не істеліп жатыр?**

— Мен азаматтарымыздың қарызға белшеден батқанына қатты алаңдаймын. Себебі бұл мәселе жұрттың әлеуметтік жағдайына және еліміздегі қаржы жүйесінің тұрақтылығына тікелей әсер етеді. Мен 2019 жылы Мемлекет басшысы ретінде қол қойған алғашқы құжаттың бірі қиын жағдайға тап болған азаматтардың борышын азайту туралы Жарлық еді. Сол уақытта 500 мың адамның кепілсіз алған несиеі көшірілді. Бұл бірреттік шара болатын. Ал 2023 жылы жеке тұлғалардың банкроттығы туралы заң күшіне енді. Мұның бәрі мәселенің ушығып кетпеуіне ықпал етті. Осы жағдайды түбегейлі өзгерту үшін былтырғы Жолдауымда Үкіметке тиім шараларды қолға алуды тапсырдым.

Негізінен, бұл жағдайға жұрт-

ең жоғары ақшалай өсім. Жан басына шаққандағы ішкі жалпы өнім де өсіп келеді. Бұған қатысты болжамды көрсеткіш былтыр 13 мың долларға жуықтады.

Оның жыл сайынғы өсімі 1,6 мың доллар болады деп бағалануда. Халықаралық валюта қорының болжамына сәйкес, 2028 жылға қарай бұл көрсеткіш отыз пайыздан да көбірек артып, 16,8 мың долларға жетеді.

Шын мәнінде, мен үшін макроэкономикалық көрсеткіштер соншалықты маңызды емес, азаматтардың тұрмыс сапасының іс жүзінде жақсаруы одан әлдеқайда маңыздырақ.

Халқымыз «Жақсы сөз — жарым ырыс» дейді. Үкімет экономиканы басқарудың тың тәсілдерін қолдана алса, жаңа айтылған жақсы болжамдар ақиқатқа айналады. Осы орайда негізгі екі бағытқа тоқталайын.

Біріншіден, еліміздің өркендеуіне жол ашатын бірқатар нақты міндетті шешу қажет. Сондай міндеттің бірі — ауқымды өнеркәсіп жобаларын жүзеге асыру. Қыркүйектегі Жолдауда Үкіметке мұндай жобаларды анықтау және Инфрақұрылымды дамыту жоспарын әзірлеу туралы тапсырма берілді. Бұл жобалар ірі бизнес өкілдерімен, институционалды инвесторлармен және сарапшылармен бірге пысықталып, нақты жұмыс жасалып жатыр.

Тағы бір маңызды міндет — инвестиция тарту. Бұл міндетті орындауға жекешелендіру және активтерді қайтару науқандау да септігін тигізеді. Қомақты инвестиция болса, экономика қарқыны үдейе түседі және жаңа мүмкіндіктер пайда болады. Осы орайда мен жақында Инвестиция штабын құру туралы Жарлыққа қол қойдым. Бұл штабқа еліміздегі инвестициялық ахуалды жақсарту және инвестициялық жобаларды сапалы жүзеге асыру үшін ауқымды өкілеттік берілген.

Екінші бағыттағы жұмыс экономиканың барлық саласына қатысты «ойын тәртібін» белгілейтін жүйелі реформаларды жүзеге асыру шараларын қамтиды.

Менің тапсырмаммен Үкімет мемлекет пен бизнестің қарым-қатынасын қайта қарауға мүмкіндік беретін жаңа Салық кодексын әзірлеп жатыр. Салық жүйесін жетілдіргенде тек төлем жинау тәсілімен шектеліп қалмау өте маңызды. Бір жағынан, инвесторларға қолайлы жағдай жасау керек. Екінші жағынан, бюджет кірісінің азайып кетпеуіне мән берген жөн. Яғни таразы басын тең ұстау қажет.

Жаңа Бюджет кодексі де — өте маңызды құжаттың бірі. Біз «қазына қаражатына» деген көзқарасымызды өзгертіп, оны тиімді, жөнімен әрі үнемдеп жұмсауға тиіспіз.

Бұл ретте мемлекеттік сатып алу ісін және мемлекет пен жеке сектордың серіктестігін реттейтін жаңа заңдар елеулі рөл атқарады. Осы құжаттар мемлекеттік сатып алу ісінің ашық болуын да қамтамасыз етеді. Сондай-ақ экономиканы дамытуға қажетті қаражат қорын қалыптастыруға септігін тигізеді.

Квзимемлекеттік сектордың тиімділігін арттыруға көп көңіл бөлу қажет. Қазір бұл сектордың жаңғырту шаралары айқындалып, іске асырылып жатыр.

Сіздің сұрағыңызға жауап бере отырып, мына мәселеге назар аударғым келеді. Әлемдегі экономикалық ахуал біздің елге де салқыннан тигізетіні сөзсіз. Алайда кез келген қиындық жаңа мүмкіндікке жол ашады. Үкіметтің жел қайдан соқса да желкенді өзіне оңтайлы бұра алатындай, жан-жақты ойластырған жоспары болуға тиіс. Экономиканың өсімін ынталандыру шаралары мен құрылымдық реформалар қатар жүруі керек. Нақтырақ айтсақ, кәсіпкерлік пен бәсекені дамыту, жекеменшікті қорғау, әділ сот төрелігі болуы өте маңызды. Сонда ғана көзделген мақсаттарымыздың бәрінә қол жеткізіп, белгіленген мерзімде ұлттық экономика көлемін екі есе ұлғайта аламыз.

— **Несиеісін өтей алмай жүрген адамдар біздің газетімізге жиі хат жазып, қонырау шалады. Жалпы, халықтың қарызға батуы күрделі мәселе болып тұр. Осы мәселені шешу үшін не істеліп жатыр?**

— Мен азаматтарымыздың қарызға белшеден батқанына қатты алаңдаймын. Себебі бұл мәселе жұрттың әлеуметтік жағдайына және еліміздегі қаржы жүйесінің тұрақтылығына тікелей әсер етеді. Мен 2019 жылы Мемлекет басшысы ретінде қол қойған алғашқы құжаттың бірі қиын жағдайға тап болған азаматтардың борышын азайту туралы Жарлық еді. Сол уақытта 500 мың адамның кепілсіз алған несиеі көшірілді. Бұл бірреттік шара болатын. Ал 2023 жылы жеке тұлғалардың банкроттығы туралы заң күшіне енді. Мұның бәрі мәселенің ушығып кетпеуіне ықпал етті. Осы жағдайды түбегейлі өзгерту үшін былтырғы Жолдауымда Үкіметке тиім шараларды қолға алуды тапсырдым.

Негізінен, бұл жағдайға жұрт-

тың қаржылық сауаттылығының төмендігі себеп болып отыр. Екінші жағынан, тұтыну несиеісін беру тәртібін және коллектор ұйымдарының қызметін қатаң реттеу керек.

Сол үшін нақты шаралар қолға алынып жатыр. Мысалы, соңғы жылдарда банктер мен микрокредит ұйымдарына қойылатын тұтыну несиеісін капиталының көлеміне қатысты талаптар бес есе күшейтілді. Төлеу мерзімі өтіп кеткен берешегі бар адамдарға несие беруге тыйым салынды. Сондай-ақ қарызын уақтылы өтей алмаған борышкерге 90 күннен әрі айыппұл салуға болмайды. Коллектор агенттіктеріне тұрақты тексеру жүргізіледі.

Борышкерлер құқығын қорғау үшін несие беру туралы заңнамға енгізілетін түзетулер әзірленді. Бұл өзгерістер банктерге, микрокредит ұйымдарына және коллектор агенттіктеріне талапты одан да күшейте түседі. Несиелерді коллектор компанияларына сатуды шектеу ұсынылады. Коллектор компаниялары қарызды өзіне алған соң мәселені реттеп көруге міндетті болады. Банк омбудсменінің өкілеттілігі де кеңейтіледі. Қазір бұл құжатты Мәжіліс депутаттары қарап жатыр. Мен бұл бастаманы қолдауға дайынмын.

— **Қазір көптеген отандасымыз қымбатшылық белең алғанына, тарифтердің өсіп жатқанына, жұмыссыздық мәселесінің шиеленіскеніне және аймақтардағы жалпы ахуалға алаңдап отыр. Күнделікті күйбөнен және аяқ астынан туындайтын түйткілдерден бас көтере алмай жатқан қазіргі Үкіметтің стратегиялық міндеттерді іске асыруға қауқары бар ма? Сіз Үкімет жұмысының тиімділігіне қандай баға бересіз?**

— Кез келген елдің Үкіметі стратегиялық міндеттері мен күнделікті жұмысын қоса атқарады. Бізде де солай. Ең бастысы, тиімді жоспарлау және ресурстарды орындау пайдалану керек. Үкіметтің қазіргі құрамы былтыр көктемде ғана жасақталды. Конституциялық реформа жасалып, Парламент сайлауы өткен соң алдыңғы Парламенттің де, Үкіметтің де мандаты күшін жойды. Конституцияға сәйкес бұрынғы Үкімет жаңадан сайланған Мәжіліс депутаттарының алдында өз өкілеттігін тоқтатты. Сайлауда ең көп дауыс алған «Amanat» партиясы Премьер-Министрдің кандидатын ұсынды. Әрине, партия мұны Президентпен ақылдаса отырып жүзеге асырғанын жасырмаймын. «Amanat» партиясының сайлау алдындағы тұғырнамасының экономикаға қатысты бөлігі Үкіметтің бағдарламасы негізінде жасалды.

Бүгінде Үкіметтің өкілеттілігі айтарлықтай кеңейді. Қыркүйек айында құрылымы өзгерген Президент Әкімшілігі еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуына қатысты стратегиялық бағыттарға баса назар аударатын болды. Енді Әкімшілік бұрынғыдай Үкіметті, кейбір министрліктер мен ведомстволарды жетелеп жүрмейді. Президент Әкімшілігі атқарушы биліктің қызметіне араласпай, басты саяси штаб ретінде ғана жұмыс істейді. Осыған дейін екі органның да қузырында болған бірқатар өкілеттілігі Үкіметке берілді. Түрлі салаға қатысты шешім қабылдау құқығы Үкіметке және басқа да жауапты органдарға өтті. Аймақтардың бюджетке қатысты дербестігі арта түсті.

Бір сөзбен айтсақ, қазір Үкіметтің өнімді жұмыс істеуі үшін мүмкіндіктері жеткілікті. Атқарушы билікке жан-жақты ойластырылған іс-қимыл стратегиясы және өз міндетін тиімді жүзеге асыруға деген ынта-жігер ғана қажет. Дербестікке және қосымша өкілеттікке ие болуға ұмтылған Үкімет қалағанын алды. Бірақ «алмақтың да салмағы бар», оларға қойылатын талап та күшейді. Үкімет мұны түсінуге тиіс.

— **Еліміздің отын-энергетика көшені мен коммуналдық шаруашылығының үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету — Үкіметтің міндеті. Қазіргі Үкімет бұл міндетін өуірлідеп, өрөң атқарып отыр дегуге болады. Апаттардың салдарымен күресіп, қыстың көзі қырауда өліміздің түкір-түкіріндегі өлді мекендерді жылумен, жарықпен, сумен шұғыл қамтамасыз етуге тура келеді. Қалайша осындай жағдай қалыптасып отыр?**

— Жылу электр орталықтарындағы және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығындағы мүшкіл ахуал — көп жылғы салғырттықтың салдары. Осы саладағы түйткілдер бір күнде аяқ астынан пайда бола қалған жоқ. Оның бәрі жылдар бойы қордаланған мәселелер екені баршаға мәлім. Өңірлердегі жылу орталықтары мен басқа да құрал-жабдықтардың 80 пайызы әбден тозған. Өткен жылдарда коммуналдық шаруашылыққа салынған инвестиция бұл саланың қажетін өтеуге жеткіліктісіз болды. Электр энергетикасы нысандарында болып жататын кішігірім оқиғаларды дардай қылып көрсетіп, жылумен қамтамасыз ету ісіндегі болмашы оқпылықты

ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ: БІЗ ОЗЫҚ ОЙЛЫ ҰЛТ РЕТІНДЕ ТЕК ҚАНА АЛҒА ҚАРАУЫМЫЗ КЕРЕК!

«қасіретке айналдыруға» ұмтылатын әлеуметтік желідегі белсенділер отқа май құйып, елді дүрбелеңге салып жүр. Бүкіл Қазақстандағы инженерлік инфрақұрылымды толық жаңғырту – өте ауқымды әрі күрделі міндет. Бұл мәселе біртіндеп шешіліп жатыр. Көктем-жаз айларында Үкімет пен әкімдіктер жылу маусымына дайын болу үшін біраз жұмыс жасады. Жағдайы сын көтермейтін бірқатар нысанды жөндеді.

Ең алдымен, күрделі апаттардың алдын алып, үйлерге жылудың үздіксіз берілуін қамтамасыз ету керек. Бірақ жаңа қуат көздерін ашу, желілерді біртіндеп жаңарту және коммуналдық саланы түгел жаңғырту басты міндет екенін ұмытпаған жөн.

Қазір жылу желілері әрең жұмыс істеп тұр. Үкімет пен әкімдіктер батыл қимылдап, қажетті шараларды дереу қолға алуды керек. Онсыз болмайды.

— **Мұның бәрі еліміздегі энергетикалық қауіпсіздік нысандарының жай-күйі көңіл көншітпейтінін білдіреді. Сіз Жолдауыңызда АЭС салу-салмау мәселесі жалпы-халықтық референдум арқылы шешіледі деп мәлімдедіңіз. АЭС «жасыл» энергия саналғанымен, қоғамда бұған қатысты өртүрлі пікір айтылып жүр. Мұндай нысан салу туралы жоспардың геосаяси астары да жоқ емес. Сіздің ұстанымыңыз қандай?**

— Қазақстан үшін таза атом энергиясының мәні зор. Бұл – ел экономикасының болашағына тікелей әсер ететін айрықша маңызды мәселе. Біз табиғи уран өндіру көлемі жағынан әлемде бірінші орын аламыз. Ядролық отын компоненттер де өзіміз өндіреміз. Сол себепті мен еліміздің аумағында АЭС салу жайына айрықша мән беремін. Түптеп келгенде, энергетика қауіпсіздігі мәселесін геосаяси мүдде емес, нақты қажеттілік пен мүмкіндіктер тұрғысынан қарастырып, ғылыми зерттеулер негізінде шешкен жөн. Ел ішінде АЭС құрылысына үзілді-кесілді қарсылық білдіріп жатқандар да бар. Бұл – түсініксіз жайт. Көпшілік Семей ядролық полигонының қасіретін аударта қойған жоқ. Мұқият назар аударуды қажет ететін басқа да күрделі жайттар бар. Мысалы, жобаның құны мен экологияға әсерін қарперден шығаруға болмайды.

Сондықтан бұл бастаманың мән-маңызын ескере отырып, АЭС құрылысына қатысты мәселені жалпыхалықтық референдумға шығаруды ұсындым. Халқымыз үшін аса маңызды осындай шешімдердің референдум арқылы ғана қабылданатыны 2019 жылғы сайлау алдындағы бағдарламамда нақты көрсетілді. «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасы мен Әділетті Қазақстан қағидаттарының іс жүзінде орындалуы дегеніміз – осы.

Болашақта әлі талай қоғамдық талқылау өткізіледі. Азаматтар референдумда дауыс берген кезде АЭС салуды жақтаған немесе қарсы болған сарапшылардың дәйекті пікірлерін барынша таразылап, ой елегінен өткізіп барып шешім қабылдауға тиіс. АЭС саламыз ба, салмаймыз ба – мұны халық шешеді.

— **Былыр сыртқы саясат сала-сында ауқымды жұмыс атқарылды. Қазақстан түрлі саммиттер мен форумдарда өз ұстанымын барынша салмақты жеткізе білді. Сіз әлемдік деңгейдегі көшбасшылармен көптеген кездесу өткіздіңіз. Әсіресе, өңірлік «С5+» үлгісіндегі басқосудардың маңызы арта түсті. Мұның бөріне Сіздің өлемдік дипломатиядағы абырой-беделіңіз де белгілі бір дәрежеде ықпал еткені анық. Алдағы уақытта сыртқы саясатымызда қандай айтулы оқиғалар болмақ?**

— Қазақстан тиімді әрі саликалы сыртқы саясат жүргізу арқылы өзінің ұлттық мүддесін қорғап, стратегиялық міндеттерін орындап келеді. Біздің өзгермейтін мақсат-мұратымыз бар. Бұл – еліміздің егемендігі мен аумақтық тұтастығын сақтау, Қазақстан азаматтарының құқықтары мен мүдделерін қорғау, экономикамыздың орнықты дамуына барынша қолайлы жағдай жасау. Мен он жыл Сыртқы істер министрі болғанда осы басымдықтарды айқындауға тікелей атсалыстым. Қазіргідей аумалы-төкпелі геосаяси жағдайда бізге шетелдік серіктестеріміздің бөрімен, әсіресе, көршілерімізбен өзара тиімді ынтымақтастықты дамыту маңызды.

Сіз «С5+» үлгісіндегі ықпалдастықтың өзектілігі артып келе жатқанын дұрыс аңғардыңыз.

Орталық Азия – геосаяси ахуалға қатысты өз пайымы бар әрі қарқынды дамып жатқан аймақ. Бүгінде бұл өңір сауда, инвестиция, бизнес, инновация үшін жаңа мүмкіндіктер орны болып отыр. Сол себепті әлем елдері Орталық Азияға айрықша назар аударуда. «С5+» үлгісі маңызды диалог алаңына айналды.

Тұрақты әрі өзара сенімге негізделген жоғары деңгейдегі диалогтер болмаса, аймақтағы мемлекеттердің басқа да ықпалды елдермен қарым-қатынасын қарқынды дамытуы неғайбыл еді. Соңғы жылдары бұл бағытта біршама ілгерілеу бар. Әсіресе, Орталық Азия мемлекеттері басшыларының жыл сайынғы консультативтік кездесулері нәтижелі өтіп келеді. Айтпақшы, Қазақстан төраға ретінде биыл да осындай үлгідегі кездесу ұйымдастырады. 2024 жылы еліміз өңірлік және халықаралық деңгейдегі бірқатар ықпалды ұйымдар мен бірлестіктерге төрағалық ететінін жаңа ғана айтып өттім.

Тағы бір маңызды шара – Астана халықаралық форумы. Биылғы маусым айында өтетін алқалы жиынға әлемнің көптеген көшбасшысы мен жаһандық деңгейдегі компаниялардың жетекшілері қатысады. Жиында климаттың өзгеруі, азық-түлік тапшылығы және энергетикалық қауіпсіздік сияқты барша елдерге ортақ мәселелер талқыланады.

БҰҰ Бас Ассамблеясы аясында Франциямен бірлесіп «One Water Summit» халықаралық форумын өткізу туралы уағдаластықтың мән-маңызы зор. Бұл басқосу климаттың өзгеруіне қатысты жаһандық қозғалысқа сүбелі үлес қосатын жиын болмақ.

— **2024 жылдың наурыз айында Ресейде президент сайлауы өтеді. Бұл оқиға жаһандағы және аймақтағы ахуалға қалай әсер етеді деп ойлайсыз?**

— Биыл Ресейде ғана емес, АҚШ-та, Ұлыбританияда, Үндістанда, Әзербайжанда және басқа да мемлекеттерде сайлау өтеді. Сондай-ақ Еуропарламент депутаттары сайланады. Өріне, біз осы сайлау науқандарын жіті бақылап отырамыз.

Ресейде өтетін президент сайлауының біз үшін мәні зор екені сөзсіз. Өйткені Астана мен Мәскеу арасында өте жоғары деңгейде қарым-қатынас орнаған. Ресей Қазақстанның негізгі серіктесі әрі одақтасы екені баршаға аян. Өткен отыз жылда мемлекетаралық байланыстардың іргесі беки түсті. Екі ел арасында 300-ден астам шарт пен келісім жасалған. Барлық саладағы екіжақты ынтымақтастық тетіктері жұмыс істеп тұр. Жоғары деңгейдегі саяси диалог қарқынды дамып келеді. Біз көпжақты құрылымдар аясында, сондай-ақ өңірлік тұрақтылық пен халықаралық қауіпсіздікті қамтамасыз ету барысында ықпалдаса әрекет етеміз.

Былытр Владимир Путин Қазақстанға ресми сапармен келді. Бұл екіжақты қатынасты жаңадан-дыра түскен негізгі оқиғалардың бірі болғаны анық. Біз келіссөз барысында мемлекеттеріміздің стратегиялық серіктестігі мен қарым-қатынасы шынайы достық сипатынан айнымайтынын тағы да нақтыладық.

Ресей – Қазақстанның негізгі сауда-экономикалық серіктесі. Екі елдің тауар айналымы 2023 жылдың бастапқы 10 айында 21,4 миллиард доллар болды. Өйтетін жерде де бар, біздің шекарамыз құрлықтағы ең ұзын шекара саналады.

Ғылым-білім және мәдени-гуманитарлық саладағы қарым-қатынасты нығайтуға әрдайым айрықша мән беріледі. Биыл орыстың ұлы ақыны Александр Пушкиннің туғанына 225 жыл толады. Бұл – Ресей ғана емес, Қазақстан үшін де маңызды оқиға. Өйткені Пушкин – хәкім Абай сияқты, қос халықтың достығы мен мәдени байланыстарының басты символының бірі.

Ресей Федерациясының әлемдік саясатта аса маңызды рөл атқаратынын және БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің тұрақты мүшесі екенін ұмытпаған жөн. Ресей Президенті Владимир Путин – сөзімен де, ісімен де жаһандық ахуалға ықпал ететін тұлға. Ресейдің ұстанымымен бүкіл әлем санасатыны жасырын емес. Бұл мемлекеттің қатысуынсыз дүние жүзінде бірша-де-бір проблема шешілмейді. Ол айдан анық.

Сондықтан Ресей секілді алпауыт елдегі президент сайлауының халықаралық мән-маңызы қашанда жоғары және оған әлемнің көптеген елі назар аударады.

— **Еліміздің сыртқы саясатында**

Қытаймен қарым-қатынас маңызды рөл атқарады. Соңғы жылдары Қазақстан қоғамының шығыстағы көршіге деген көзқарасы жақсара бастағаны байқалады. Болашақта ҚХР-мен ынтымақтастық қалай өрбиді?

— Бүгінде Қазақстан мен Қытайдың қарым-қатынасы достық, тату көршілік және мәңгілік стратегиялық серіктестік рухында қарқынды дамып келеді. Біз Төраға Си Цзиньпинмен бірге Қазақстан мен Қытай арасындағы ынтымақтастықтың жаңа «алтын отыз жылдығына» қадам бастық. Мен былытр Қытайға бір емес, екі мәрте сапармен бардым. Бұл – елдеріміз арасындағы тығыз ықпалдастықтың айқын дәлелі. Қытай көшбасшысымен Сиань-да және Бейжіңде мазмұнды келіссөздер жүргізіп, маңызды уағдаластықтарға қол жеткіздік. Оны жүзеге асырудың нақты жолдарын белгіледік. Осындай жеке жүздесулер Астана мен Бейжіңнің байланыстары жоғары деңгейде екенін көрсетеді. Бүгін-де қазақ-қытай қатынастары көп-ке үлгі болып отыр деп сеніммен айта аламын.

Екі елдің өзара тауар айналымы жыл санап артып келеді. Оның көлемі 2023 жылдың 10 айдағы қорытындысы бойынша 24,3 миллиард долларға жетті. Бұл – жаңа рекорд! Қазір экспортқа шығарылатын отандық тауар түрлерін көбейтіп, ҚХР-ға жүк тасымалын арттыру үшін белсене жұмыс істеп жатырмыз. Қытай бұрыннан Қазақстан экономикасына мол қаржы құйған әрі инвесторлардың қатарына кіреді. Осы уақытқа дейін ҚХР елімізге 24 миллиард доллар инвестиция салды.

Қытаймен ортақ шекарамыздың болуы, Шығыс пен Батыстың арасындағы ұтымды жерде тұрғанымыз қытай тауарларын түрлі бағытқа Қазақстан аумағы арқылы тасымалдауға зор мүмкіндік береді. Өйткені Бейжіңде жоғары деңгейде өткен «Бір белдеу, бір жол» атты үшінші форум аясында бірқатар маңызды құжатқа қол қойылды. Соның ішінен Транскаспий халықаралық көлік желісін біресе дамыту жөніндегі келісімді және «Ағзез – Тачэн» бағытындағы темір жол құрылысы туралы меморандумды атап өтуге болады.

Бұл келісімдер еліміздің көлік-логистика саласына тың серпін беретініне сенімдімін. Қазақстан Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» мегажобасын толығымен қолдайды. Былытр қазан айында Бейжіңде өткен форумда сөйлеген сөзім – осының тағы бір дәлелі. Қазақстан мен Қытай арасында визасыз жүру рәжімі күшіне енді. Мұның мәні зор. Енді отандастарымыз көрші елге еркін-еркін барып, келе алады. Азаматтарымыз осы мүмкіндікті оңтайлы пайдаланады деп үміттенемін.

Елімізде Қытайға қатысты баяғы қасаң түсініктерге негізделген немесе бізге сырттан таңылған жөнсіз үрей болмауға тиіс. Қазіргі Қытай – өте жоғары дамыған, соның ішінде озық технология саласын да зор табысқа жеткен мемлекет. Мұны бүкіл әлем мойындап отыр. Сондықтан шығыстағы көршімізбен ынтымақта болу, достық қарым-қатынас пен өзара сенімнің артықшылықтарын тиімді пайдалану Қазақстан үшін аса маңызды.

— **Сіз жақында өткен «Парыз» және «Алтын сапа» сыйлықтарының лауреаттарын марапаттау ресімінде отандастарымызды тек қана алға қарап, алысты көздейтін мақсатқа ұмтылуға шақырдыңыз. Ескілікке тым бой ұрмау, өсіп-өркендеу жолынан айнамау керектігін атап өттіңіз. Осы арқылы нені меңзедіңіз? Қоғам не нәрсеге мән беруі қажет деп ойлайсыз?**

— Күнделікті міндеттерден бөлек, ұзақ мерзімге арналған мақсаттарға ден қоюдың мәні зор. Біз болмашы нәрселерге баса назар аударып, ұсақ-түйекті талқылауға бүкіл күш-қуатымызды сарп етеміз. Одан да сорақысы, әлдекімдердің жалған сөзіне еріп, арамтөр боламыз. Мұндай пайдасыз істерге алаңдап, ұлттың стратегиялық бағдарынан жаңылмауға тиіспіз.

Баяғыда ұлы халық болғанбыз деп масаттанып немесе бұрынғы еkle-реніштерді қоздатып, қызыл-көңірдек болып айтысудың қажеті қанша? Бұлай ескілікке бой ұруға әсте болмайды. Әлбетте, тарих – біздің жалпыұлттық бірегейлігіміздің маңызды бөлігі. Сондықтан мемлекет дәл қазір бұл бағытта жүйелі жұмыс жүргізіп отыр. Атап айтсақ, түрлі тақырыптағы кітаптар көптеп шығарылу-да. Жаңа ғылыми мекемелер

құрылып, бұрынғы институттар жаңғыртылып жатыр. Жақында сталиндік репрессия құрбандарын ақтау жөнінде ауқымды зерттеу жұмысы аяқталды. Бір сөзбен айтқанда, сан ғасырлық тарихымызды зерттеу, тарихи әділдікті қалпына келтіру біздің негізгі міндетіміздің бірі болып қала береді. Алайда біздің бұрын кім болғанымыздан қазір кім екеніміз, ең бастысы, болашақта кім болатынымыз әлдеқайда маңызды. Сондықтан қандай қиындықтан өткенімізді бағамдайтын кезде ғана ауызбіршілік танытпай, баянды болашаққа да бірге қадам басуымыз қажет. Біз өткенді аңсаумен өмір сүрмеуіміз керек. Керісінше, келешегімізді кемел етуге ұмтылып, ұлттың ұлылығын нақты іспен дәлелдеуге тиіспіз. Дүниетанымымызға жат мәдениеттерге көзсіз еліктеуден, жалған патриотизмнен, даңғойлық пен дарақылықтан сақтануымыз керек. Халқымыздың бойындағы кемшіліктерге көз жұма қарамай, одан арылуымыз қажет. Мұның бәрі күн сайын құбылған тұрлаусыз заманда өмір сүріп жатқан Қазақстанның келешегі үшін айрықша маңызды.

Сондықтан ұлтымыз өсіп-өркенде-сін десек, біз жақсыдан үйреніп, жаманнан жирене білуіміз керек. Қоғамда еңбекқорлық пен жасампаздық жоғары бағалануға, білімпаздық пен жаңашылдық салтанат құруға тиіс. Сондай-ақ өмірге деген байсалды және байыпты көзқарас басым болғаны жөн. Ашғын айтайын, өзін «ұлттың қаймағымыз» деп санайтын кейбір зиялы қауым өкілдері осы миссиясын өз деңгейінде атқарып жүрсе жөн. Олар ұлтқа үлгі-өнеге көрсетудің орнына, ұсақ-түйек әңгімелерді қоздатудан, әдеттегідей «біздің халық аса данышпал» деп қайталай беруден немесе қара басының қамын күйттеп, билікке «жағдайымыз жасамады» деп өкпе артудан аса алмай отыр. Осылайша, ұлттық идеологияның даму жолында жалғандыққа жол беріледі.

Біз озық ойлы ұлт ретінде халқымызды ыдырататын емес, бірік-тіретін жолды таңдап, тек қана алға қарауымыз керек. Жалпыұлттық құндылықтар бөрінен жоғары тұруға тиіс. Бұл туралы үнемі айтып жүрмін. Тағы да қайталаймын, еңбекқорлық, білімпаздық, көсібілік, бірлік, ынтымақ, жанашырлық, іскерлік, бастамашылдық, адалдық, қарапайымдылық және үнемшілдік – нағыз отаншыл, адал азаматқа тән қасиеттер мен құндылықтар. Халқымыздың қуатын арттырып, табысқа жетелейтін осындай қасиеттер мен құндылықтарды жан-жақты дөріттеп, ұрпақ санасына сіңіру арқылы ғана сапалы ұлтқа айнала аламыз.

— **Тағы бір мәселені айтпай кету-ге болмас. Кейінгі кезде қоғамда зорлық-зомбылық пен қатыгездік белен алып барады. Өйелдер мен балалардың өлімжәткі көргені, соққыға жығылғаны туралы ақпарат күн сайын шығады. Осындай қылмыстардың тамырына балта шауып, біржола тосқауыл қою үшін мемлекет тарапынан не істеліп жатыр?**

— Мұндай қылмыстардың алдын алып, жолын кесу үшін менің тапсырмаммен нақты шаралар қабылдануда. Өйелдер мен балаларға жасалған зорлық-зомбылыққа қатысты қылмыстарды тергеумен әйел тергеушілер айналысатын болды. Сондай-ақ ішкі істер органдарында өйелдерді зорлық-зомбылықтан қорғаумен шұғылданатын мамандардың штаты қалпына келтіріліп, олардың құзыреті күшейтілді. Біз мұнымен шектелген жоқпыз. Былытр отбасындағы тұрмыстық құқық бұзушылықпен күрес тәсілдерін қайта қарадық. 1 шілдеден бастап полиция жәбірленушінің шағымын емес, қылмыстың анықталуын негізге алып, қылмыстық істі тіркеуге көшті. Яғни мұндай қылмыстарға қатысты іс қозғау үшін зорлық-зомбылықтан жапа шеккен адамның арзызы қажет емес.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық жасағандарға әкімшілік және қылмыстық жауапкершілік едәуір күшейтілді. Жәбірленуші қайта-қайта қысымға ұшырамауы үшін бұдан былай мұндай іске қатысты тараптарға екінші рет таталуға мүмкіндігі берілмейтін болды.

Сондай-ақ Мәжілістің бір топ депутаты халыққа Жолдауымының аясында тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы күрестің жаңа әрі тиімді шараларын қарастыратын заң жобасын әзірлеп жатыр.

— **Өткен жылдың қараша айында әр адамның өйелін өлтіруі**

қоғамда үлкен дүрбелең туғызды. Осы оқиғадан кейін әлеуметтік желіде өйелдер мен балаларға тұрмыстық зорлық-зомбылық жасағандарға жазаны қатайту туралы бейресми петиция жарияланып, оған өте көп қол жиналды. Алайда «Петициялар туралы» заң биыл сәуір айында ғана күшіне өнеді. Сондықтан бұл петиция заңсыз деген сөз шықты. Көпшілік «Жабулы қазан жабулы күйінде қалады» деп алаңдап отыр. Тұра-сын айтыңызшы, Сіз тұрмыстық зорлық-зомбылық үшін жазаны қатайтуды қолдайсыз ба?

— Мен елімізде «заң мен тәртіп» қағидатының орныға түскенін қалаймын. Сондықтан нақты жауап берейін, тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қатысты жазаны қатайтуды толық қолдаймын. Сіз айтқан петицияға заң талабына сай келсе де, келмесе де, азаматтардың пікірі міндетті түрде ескеріледі. Оған күмән болмасын. Сонымен қатар қоғамда озбырлық пен зорлық-зомбылықтың кез келген түріне мүлдем төзбейтін түсінік қалыптаспаса, заңға енгізілген өзгерістерден аса қайыр болмайды. Жұрт зорлық-зомбылық жасағандарға жазаны қатайтуды талап ете тұра, қылмыс әлеміндегі шытырман оқиғаларға таңдай қағып, фильмдердің заңды белден басатын кейіпкерлерін ғана емес, тіпті шынайы өмірдегі кенігі қылмыскерлердің өзін бір тұтып жатады. Бұл жағдай бір-біріне мүлде кереғар және өте оғаш көрінеді. Солай емес пе?! Біз қоғамды ішінен ірітетін, адамгершілікке жат қылқытарды ақтауды көздейтін көз келген әрекетке және құқықтық нигилизмге тұтас ел болып тосқауыл қоюымыз керек.

Біз заңсыздық пен қатыгездікке бір кісдей, батыл қарсы тұруымыз қажет. Сондай-ақ қоғам нормалар мен ережелердің және жалпы адамзатқа ортақ құндылықтардың аяқасты болуын қатаң айыптап, онымен бірлесе күресуі керек.

— **Өзіңізбен бірге жұмыс істейтін азаматтар Сізді өте талапшыл басшы дейді. Кадр саясатында қандай қағидатқа сүйенесіз? Қол астыңыздағы қызметкерлермен қарым-қатынасыңыз қандай?**

— Мемлекеттік қызметшілер өзіне жүктелген міндетті мінсіз атқаруын көсібі маман ғана болмауы керек. Олар әрдайым бастамашыл, нақты ісімен елге пайда әкелетін және өзгерістердің өміршеңдігін халыққа көрсете алатын азамат болуы қажет. Сондай-ақ олар білімді-білікті ғана емес, сөзі мен ісі үйлесетін, тиянақты, тәртіпті және арлы адам болуы шарт. Қарамағында қызмет істейтін азаматтардың маған емес, Әділетті Қазақстанның құру идеясына адалдығы әлдеқайда маңызды.

Барлық деңгейдегі шенеуніктер мен басшылар қоғамның тамырын тап баса білуге, азаматтардың мұң-мұқтажын тыңдап-түсінуге, соған сәйкес дер кезінде нәтижелі шаралар қабылдауға және дұрыс шешім шығаруға қабілетті болуы керек. Бұл – ең басты талап. Олар «адам мемлекет үшін емес, мемлекет адам үшін» деген қағидатты берік ұстануға тиіс.

— **Кадр мәселесін одан әрі жалғастырсақ. Реформалардың нәтижесінде көптеген дарынды жас мемлекеттік қызметте өздерінің қарым-қабілетін көрсетуге мүмкіндік алды. Қазір олар Парламентте, мәслихаттарда, министрліктерде және басқа да мекемелерде жұмыс істеп жүр. Сіз жаңа буын өкілдерін ұдайы қолдап келесіз. Алайда жас басшыларға тәжірибе мен пайым-парасат жетіспейді деген пікір айтылады. Сіз қалай ойлайсыз?**

— Мен қазақ елінің жастарына сенемін. Сондықтан олардың атқарушы және заң шығарушы билік тармақтарында қызмет етуіне жол ашатын кешенді шаралар қабылданды. Президенттік жастар кадр резерві жасақталды.

Іріктеудің бірнеше сатысынан өткен көсібі жас мамандар мемлекеттік қызметте басшылық лауазымдарға тағайындала бастады. Саяси реформалар аясында партиялардың сайлау тізімін жасақтағанда және депутат мандатын белгенде өйелдер, жастар және мүмкіндігі шектеулі жандар үшін квота енгізілді. Соның нәтижесінде көптеген отаншыл жас Мәжіліс және мәслихат депутаты атанды. Өкілетті билікте жастардың үні жарқын естіле бастады. Осындай нақты қадамдар билік органдарының құрамын жаңартуға тың серпін берді.

Қазір әлем жыл сайын емес, күн

сайын өзгеріп жатыр. Жаңа технологиялар, мамандықтар және салалар пайда болуда. Жұмысты ұйымдастырудың және басқарудың әдіс-тәсілдері қайта қаралуда. Осындай жағдайда жаңа көсібі дағдыларды меңгеруге және озық білімін тиімді пайдалануға қабілетті жастардың рөлі арта түседі. Ойы ұшқыр жастарымыз болашақты бағамдай алады әрі дәйекті дамуға ұмтылады. Сондықтан оларға парасат-пайымы жетіспейді деген пікірмен келісе алмаймын. Бірақ билік құрылымдарына аға буынның тәжірибесі де, жас ұрпақтың жаңа идеялары да керек. Бұл жерде эксперимент жасаудың қажеті жоқ. Кейбір сарапшысымақтар «Президент Тоқаев жүйені тұрала-тып тастады, ешқандай өзгеріс болған жоқ, ескі кадрлар орнында қалды» деген сыңаржақ пікірін тықпалаудан танбай жүр. Мұның астарында қоғамның шырқын бұзып, мемлекеттілігіміздің іргесін шайқайтын пасық ниет жатыр. Асығыстықтың салдары ауыр болуы мүмкін.

Жас басшыларға көбіне тәжірибе жетіспейді. Менмендігі және өзіне деген сыни көзқарастың әлсіздігі кейде олардың өз қарым-қабілетін жоғары деңгейде көрсетуіне кедергі келтіреді. Соған қарамастан, біз жаңа буыннан шыққан көсібі мамандарға мүмкіндік беріп келеміз. Бұл саясат алдағы уақытта да жалғасын табады.

— **Тұңғыш Президенттің мемуары қоғамда қызу талқыланды. Сіз де ол кітапты оқыған шығарсыз. Көптеген шешім мен оқиғаға тікелей куә болған адам ретінде қандай әсер алдыңыз? Өзіңіздің мемуар жазатын ойыңыз бар ма?**

— Бұл кітап тәуелсіз мемлекет құру ісінің жылнамасы ретінде оқырман қызығушылығын туғызады деп ойлаймын. Кезінде бір айтыш «Мемуарда шындықтың жартысы айтылса да, ол тарихи оқиғалардың ауқымын бағамдауға жеткілікті» деген екен.

Нұрсұлтан Назарбаев – бірнеше дәуірге куә болған тарихи тұлға. Ол өз мансабын комсомол белсендісі ретінде Хрущев заманында бастап, арада алпыс жылдан астам уақыт өткеннен кейін қызметтен кетті. Қазақстанның тәуелсіз мемлекет болып қалыптасуына қосқан үлесін бәрі біледі. Ол – әділ тарихи бағасын алуға лайық адам.

Мен мемуарларды, публицистикалық шығармаларды, саяси очерктерді әрдайым ыждағатпен оқуымн. Ал сураққа келсек, мен үшін қазіргі кезең мемуар жазып отыратын уақыт емес.

— **Жұрттың айтуынша, Сіз кезінде өңір басшыларына Өзіңізді ұшақтан гүлмен қарсы алуға, аста-төк дастарқан жаюға, думандатып концерт, шоу өткізуге тыйым салыпсыз. Сол рас па?**

— Президент ретінде алғаш рет ел аралауға шыққанымда, әкімдер салтанатты шаралы ұйымдастыруға, көл-көсір дастарқан жаюға, билбордтар орнатуға тырысты. Қазір мұның бәрі тыйылды. Мен облыстарға жұмыс бабымен ғана барамын. Уақыт өте келе жергілікті жерлерде де осындай жұмыс дағдысы қалыптасатынына сенімдімін. Халықты жинап, қыруар қаржы шығындап, салтанатты шаралар ұйымдастыру біржола тоқтатылады.

— **Қасым-Жомарт Кемелұлы, мазмұнды сұхбат бергеніңіз үшін рақмет айтаймы. Жаңа жылда айтулы оқиғалар көп болады деп сенеміз. Сұхбатымыздың соңында тағы бір сұрақ қойың. 2024 жылдың қалай қарсы алдыңыз?**

— Жаңа жыл – өріне, күнтізбенің жаңа парағын ашатын маңызды меже.

Осы сөтте өткен жылды қорытындылап, келешекке жоспар құру әдетке айналған. Бір жағынан, Жаңа жыл мен үшін қастерлі мереке емес. Оның үстіне, өзіміздің төл жаңа жылымыз – Өз Наурызды естен шығармаған жөн. Бұл мейрам – тіршілікті түптеге келетін нағыз табиғи жыл басы.

Наурыз – жаңару мен жаңғырудың символы. Сондықтан төл мерекеміздің маңуынын байытып, оны барынша ерекшелеп, жаңаша атап өтуіміз керек. Бұл қадам қоғамды ұйыстырып, ұлттық бірегейлігімізді айықтап, ел бірлігін нығайта түсуге ықпал етеді деп сенемін.

ОЙЫЛДЫҢ ҮЗДІКТЕРІ АНЫҚТАЛДЫ

ЕКІ ЖЫЛДЫҢ ТОҒЫСЫНДА АУДАННЫҢ ӨРКЕНДЕУІНЕ, ӨЛЕУМЕТТІК, ЭКОНОМИКАЛЫҚ, МӘДЕНИ ЖӘНЕ РУХАНИ ДАМУЫНА ҮЛЕС ҚОСҚАН ҮЗДІКТЕРДІҢ ЕҢБЕГІ ЕЛЕНДІ. ӨР САЛАДА ЖЕМІСТІ ЕҢБЕК ЕТІП, ХАЛЫҚҚА САПАЛЫ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУДЕ АБЫРОЙ БИГІНЕН КӨРІНГЕН АЗАМАТТАРҒА «ЖЫЛ ҮЗДІГІ» НОМИНАЦИЯСЫ ТАБЫСТАЛДЫ. ҮЗДІКТЕРДІ АУДАН БАСШЫСЫ АСҚАР ҚАЗЫБАЕВ БАСТАП, ӨР САЛАНЫҢ БАСШЫЛАРЫ МАРАПАТТАДЫ.

«Ұлттың табысты болуы оның табиғи байлығымен емес, адамдарының бәсекеге қабілетімен айқындалады» деген қағидаға сүйенсек, Сіздер өз салаларыңызда қажырлы еңбек етіп, табандылық танытып, шығармашылық ізденістеріңіздің өрісін кеңейте білдіңіздер.

Осы ізгі қасиеттеріңіздің арқасында жүзден жүйрік, мыңнан тұлпар атандыңыздар. Осынау жетістіктеріңізбен шын жүректен құттықтаймын», — деді Асқар Қайырғалиұлы. Одан кейін марапатқа кезек берген аудан әкімі алдымен еліміздің игілігі жолында ауыл шаруашылығы саласының дамуына қосқан зор үлесі мен қажырлы еңбегі үшін «Ақорын» шаруа қожалығының басшысы Назар Шотанов пен «Еңсеген» ауылшаруашылық өндірістік кооперативінің басшысы Абат Еңсегеновке Ақтөбе облысының әкімі Асхат Шахаровтың Алғыс хатын табыстады. Өзінің атынан Екпетал ауылының тұрғыны көктемгі су тасқыны кезіндегі төтенше жағдайлардың алдын алудағы қажырлы еңбегі үшін Жалғас Төлеуішова алғыс хатын ұсынды. Сондай-ақ, ауыл шаруашылығы саласының ардагері Түгелбай Шотановтың омырауына «Ауыл шаруашылығы ардагерлер Кеңесі» Қоғамдық Бірлестігінің «Құрметті ардагер» төсбелгісін тақты. Ал, биыл «Ойыл ауданының құрметті азаматы» атағы үш адамға берілді. Ауылшаруашылық саласын дамытуға

қосқан зор үлесі үшін Ауыл шаруашылығы саласының үздігі Аманғали Өмірғали мен жерлесіміз, актер, «Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығының лауреаты, еліміздің қоғамдық саяси ахуалын нығайтуға, мәдениет саласының дамуына қосқан зор үлесі үшін Асылхан Төлеповтерге арнаулы белгіні аудан әкімі өзі тақса, салтанатты шараға келе алмаған заң саласының үздігі, Ойыл ауданында прокуратура саласында абыройлы қызмет атқарғаны үшін Базарбек Уайсовқа арнайы табысталатынын жеткізді. Ауданның денсаулық сақтау саласын дамытуға қосқан зор үлесі үшін «Sapar Dent» стоматологиясының егесі Айгүл Жантелина, аудандағы тазалық жұмыстарын жүргізудегі қажырлы еңбегі үшін Ойыл ауылдық округі аппаратының қоғамдық қызметкері Дархан Дүйсенбаев пен қоян-қолтық ұрыстан 2 дүркін әлем чемпионы, еліміздің спорт саласын дамытуға қосқан зор үлесі және жоғары жетістігі үшін Ұлан Мұқашевтар «Ойыл ауданының жыл адамы – 2023» атағына лайық деп танылды. Ауданның қоғамдық іс-шараларына белсенді араласып, әлеуметтік-экономикалық дамуына қосқан зор үлесі үшін Тілекбай Өмірөвке «Үздік депутат» номинациясын Ойыл аудандық мәслихат төрағасы Сәкен Займолдин табыс етсе, аудан әкімінің орынбасары Мұратбай Айдарбаев «Үздік мұғалім», «Үздік пошта қызметкері» номинацияларын табыстады.

ЕҢБЕК АРДАГЕРЛЕРІ БАС ҚОСТЫ

Жаңа жыл қарсаңында орталық кітапханадағы "Коворкинг" орталығында ауданның ардагерлері мен зейнеткер әжелер бас қосты. Кездесуде еңбек ардагерлеріне кітапханашылар шәй ұсынып, емен-жарың әңгіме құрды, алғыс та айтылды. Ойылдың өсіп-өркендеуі жолында талмай еңбек етіп, қоғамдық өмірге белсенді қатысып жүрген ата-әжелердің өнегелі өмірін насихаттай отырып, жастарды тәрбиелеуді мақсат еткен отырыста өсиет сөздер мен өрелі ой айтылды. Ішкі саясат, мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің басшысы Нұрлан Атағалиев елдің бірлігі мен ынтымағын, татулығын нығай-

тып жүрген ата-әжелерімізге жүрекжарды лебізін айтып, әлі де ұрпақ тәрбиесінде қуатты болып жүре берулеріне ниет-тестігін білдірсе, бас қосқан ата-әжелеріміз бірінен соң бірі сөз алып, өткізіліп отырған шараға өз алғыстарын айтты. Елдің амандығын тілеп, ақ баталарын беріп, тәуелсіз еліміз бұдан әрі гүлдене берсін деген тілектерін жеткізді. Өз кезегінде жиынды қорытындылаған аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы Сәрсенбай Аманғосов ауданда ардагерлермен атқарылған жұмыстарға тоқталып, облыстық ардагерлер кеңесінің төрағасы Серік Шаңғұтовтың құттықтау хатын жеткізді.

КӨШПЕЛІ ОТЫРЫС АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ САПАСЫ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНІҢ БАСЫН ҚОСТЫ

Жыл соңында Ойыл аграрлық колледжінде аудандық мәслихаттың тұрақты комиссиясының көшпелі отырысы өтті. Көшпелі отырыстың басты мақсаты ауыл шаруашылық саласы қызметкерлерімен басқосу болды. Отырысқа облыстық мәслихат депутаты Естай Сисенбаев арнайы келді. Алдымен колледждің жаңа заман ағымына сай жасақталған материалдық-техникалық базасы көрсетіліп, экскурсиямен басталды. Әрі қарай «Ауыл шаруашылығын дамыту-мемлекетті өркендету» басқосымен жалғасып, баяндамашылар хабарлама жасады. Облыстық мәслихат төрағасы Гүлқасима Сүйінтаева, аудан әкімі Асқар Қазыбаев, аудан-

дық мәслихат төрағасы Сәкен Займолдин, «AMANAT» партиясы аудандық филиалының атқарушы хатшысы Еркін Жиеналин, «Атамекен» кәсіпкерлер палатасы Ойыл ауданы филиалының директоры Жасұлан Ержанов, аудандық кәсіпкерлік және ауыл шаруашылығы бөлімінің басшысы Абат Мұбаракوف, аудандық жер қатынастары бөлімінің басшысы Мәулен Төрешұратов, аудандық ветеринариялық станциясының директоры Серік Сармұхановтың Алғыс хатымен халықтың әл-ауқаты мен өмір сапасын жақсарту отырып, ауыл шаруашылығы саласына қосқан зор үлесі үшін шаруа қожалық төрағалары мен қызметкерлері марапатталды.

P.S. ТҮСТЕН KEЙІН АУДАНЫҚ МӘСЛИХАТ ТӨРАҒАСЫ СӘКЕН ЗАЙМОЛДИННИҢ ТӨРАҒАЛЫҚ ЕТУІМЕН АУДАНЫҚ МӘСЛИХАТТЫҢ КЕЗЕКТЕН ТЫС ТОҒЫЗЫНШЫ СЕССИЯСЫ ӨТТІ. КҮН ТӨРТІБІНДЕ АУДАНЫҚ АУМАҚТЫҚ САЙЛАУ КОМИССИЯСЫН САЙЛАУ ТУРАЛЫ, ОЙЫЛ АУДАНЫНДАҒЫ УЧАСКЕЛІК САЙЛАУ КОМИССИЯЛАРЫН САЙЛАУ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕЛЕР ҚАРАЛЫП, АУДАНЫҚ МӘСЛИХАТЫНЫҢ ДЕПУТАТЫ С.ҚАБДЫҒАЛИҰЛЫНЫҢ ДЕПУТАТТЫҚ САУАЛЫ ТЫНДАЛЫП, ТАЛҚЫЛАНДЫ. ҰСЫНЫС-ПІКІРЛЕР ТЫНДАЛЫП, ТИІСТІ ШЕШІМДЕР ҚАБЫЛДАНДЫ.

ӨТКЕН ЖЫЛДЫҢ СПОРТТАҒЫ ЖЕМІСІ

Жыл соңында Ойыл балалар-жасөспірімдер спорт мектебі де 2023 жылды қорытындылап, халықаралық республикалық дүбірлі додаларда аудан абыройын асқақтатқан спортшыларға ғана емес, сонымен қатар бапкерлері мен жас спортшылардың биік белестерді бағындыруына басты себепкер ата-аналары мен ауданда спорттың дамуына үлес қосқан ардагерлерді де құрметке бөледі. Облыстық дене шынықтыру және спорт басқармасының "Жыл жаттықтырушысы" номинациясы, Ойыл аудан әкімдігінің төсбелгісімен қарат-до спорт бөлімінің жаттықтырушысы Ержан Сағидоллаұлы, волейбол спорт бөлімінің жаттықтырушысы Рахат Сәлімұлы, еркін күрес бөлімінің жаттықтырушысы Нариман Болысбаев, гир спорт бөлімінің жаттықтырушысы Нұрасхан Мырзағұлұлы, дзюдо күресінің жаттықтырушысы Азат Шерниязов марапатталды. Ауданымыздың спортының дамуына себепкер аға буын ардагер спортшылар Рысты Құлмамбетова, Сейітжан Ермағамбетов, Болат Бекетаев, Мақсат Султанов «Спорт ардагері» номинация-

сымен және төсбелгісімен наградталды. Волейбол спортынан 2017 жылдан бері әр жас ерекшеліктері бойынша спорт мектебінің түлектері Облыс чемпионаттарында жеңімпаз болып келеді. Мереке-кейіп кеште сол сара жолды жалғастырушы 2009-2010 ж.т., 2011-2012 ж.т. жасөспірімдер командасы жылдың үздік спортшылары номинациясы және мектеп мақтаныштарын тәрбиелеуде қосқан үлестері үшін ата-аналары да Алғыс хаттармен марапатталса, «AMANAT» партиясы аудандық филиалының атқарушы хатшысы Еркін Жиеналин, аудандық аурухананың бас дәрігері Сәндібек Нұрбаев, аудандық білім бөлімінің кәсіподақ ұйымының Алғыс хаттарымен спорт мектебімен тығыз қарым қатынаста жұмыс жасап, қоғамдық шараларға белсене атсалысқан мектеп қызметкерлері де марапаттан тыс қалмады.

P.S. ОЙЫЛ БАЛАЛАР-ЖАСӨСПІРІМДЕР СПОРТ МЕКТЕБІНДЕ 870 СПОРТШЫ СПОРТТЫҢ 11 ТҮРІМЕН АЙНАЛЫСУДА. ЖЫЛ ІШІНДЕ 23 СПОРТШЫ СПОРТ ШЕБЕРЛІГІНЕ ҮМІТКЕР АТАНДЫ.

ГҰЛЖАНАТ НАЗАРОВА – «БІР АУЫЛ - БІР ӨНІМ» ЖОБАСЫНЫҢ ЖЕҢІМПАЗЫ

«АТАМЕКЕН» ӨКП ДИРЕКТОРЫНЫҢ МІНДЕТІН АТҚАРУШЫ ДИДАР БОРАНҚҰЛОВ ПЕН ӘЙЕЛДЕР КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ МЕНТОРЫ, ІӨК ТӨРАҒАСЫ КҰЛПАРШЫН АЙДАРХАНОВАНЫҢ ҚАТЫСУЫМЕН ЖЫЛ СОҢЫНДА КӘСІПКЕРЛЕР ПАЛАТАСЫНДА СЕРТИФИКАТТАР МЕН СТАТУЭТКАЛАР «БІР АУЫЛ-БІР ӨНІМ» ЖОБАСЫНЫҢ ҮШ ЖЕҢІМПАЗЫНА ТАБЫСТАЛДЫ.

Олардың бірі - тары және одан әртүрлі өнім түрлерін дайындау жобасын ұсынған біздің жерлесіміз Гүлжанат Назарова. Үш жеңімпаз - бренд комитетінің шешімімен жобаның 21 қатысушысынан тандалды. «Оларға маркетингтік сүйемелдеу, сертификаттау, өнімді (тауарды) брендтеу, өнімді халықаралық нарыққа шығару кезінде одан әрі қолдау көрсетілетін болады», — деп атап өтті Дидар Боранқұлов. Сондай-ақ, Ақтөбе облысының Кәсіпкерлер палатасының қолдауымен инвестиция тарту бойынша оқыту жүргізілді. Бұл қызмет әйелдер кәсіпкерлігін дамыту орталығы арқылы көрсетіледі.

Іс-шара 2021-2025 жылдарға арналған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі ұлттық жоба

шеңберінде, "Мен кәсіпкер" кәсіпкерлік әлеуетін дамыту құралы бойынша өтті. Оған Қазақстанның барлық өңірлерінен 309 әйел қатысты, оның 25-і Ақтөбе облысының тұрғындары. Оқыту онлайн форматта өтті. Оқыту бағдарламасы инвестицияларды қаржыландыру және тарту мәселелерін (краудинвестинг, инвестициялар, гранттар, лизинг) тақырыптарын қамтыды. Қатысушылар курстың бизнесті дамыту үшін өте пайдалы болғанын атап өтті. Оқу қорытындысы бойынша тестілеу барысында 10 әктөбелік қатысушы оқуын сәтті аяқтап, оларға сертификаттар табысталды. Айта кету керек, өткен жылы әйелдер кәсіпкерлігін дамыту орталығына 485 адам жүгініп, оларға 700-ден астам қызмет көрсетілді.

ҮЗДІК ЖАСТАР МАРАПАТТАЛДЫ

ЖЫЛ ӨТКЕН САЙЫН ӨРКЕНИЕТТІҢ КӨШІНЕН ҚАЛДЫРМАЙТЫН, ҰЛТТЫ ҰШАПҚА ШЫҒАРАР ЖАСТАРҒА ДАҒҒЫЛ ЖОЛ САЛЫНЫП ЖАТЫР. 6000-ҒА ЖУЫҚ ЖАСТАРЫ БАР АУДАНЫМЫЗДА МАҢЫЗДЫ ӨРІ ЖАСТАРДЫҢ СҰРАНЫСЫНА САЙ БІРҚАТАР ЖОБА ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛУДА.

Жуырда "Ел ертеңі - жастар!" атты аудан жастарының жыл қорытындысы өтті. Оған талапты да, талантты аудан жастар жиналды. Іс-шара барысында мемлекеттік жастар саясатын өңірде жүзеге асыруға қосқан үлесі үшін Ақтөбе облысы әкімінің орынбасары Бұлбұл Елеусинованың алғыс хатымен аудандық жастар ресурстық орталығы, облыстық ішкі саясат басқармасының басшысы Ләззат Оразбаеваның алғыс хатымен бірқатар жастар марапатталды. «AMANAT» партиясы Ақтөбе облыстық филиалының атқарушы хатшысы Ербол Данағұловтың алғыс хатымен, облыстық жастар ресурстық орталығының басшысы Нұрлыбек Мусиннің алғыс хатымен ауданда жастар саясатын дамытуға қосқан үлесі үшін белсенді жастарымыз марапатталды. Сондай-ақ, ауданда мемлекеттік жастар саясатын дамы-

туға қосқан үлесі үшін білім ордалары мен мекемелер де марапаттан тыс қалмады. Өн мен биге өрілген шарада "Үздік жас отбасы", "Үздік жастармен жұмыс жөніндегі ауылдық округ", "Үздік жас спортшы", "Үздік ауыл жасы", "Үздік жас ұстаз", "Үздік жас дәрігер", "Үздік жас кәсіпкер", "Үздік еңбек жасы", "Үздік өнерпаз жас", "Үздік волонтер" номинацияларға ие болған жастар арнайы диплом, естелік сыйлықтармен марапатталды. **P.S. АУДАН ЖАСТАРЫНЫҢ БАРЛЫҚ САЛАДА ЖЕТІСТІКТЕРІ ЖЕТЕРЛІК. БИЫЛ ОЛАРДЫҢ СҮЙІШПЕЛІТІН ЖАҒАЛЫҒЫ КӨП БОЛДЫ. АТАП АЙТСАҚ, "АНВАР" ЖАШ-НИҢ ДИРЕКТОРЫ, АУДАНЫНҒА ДАМУЫНА ӨЗ ҮЛЕСІН ҚОСЫП ЖҮРГЕН ЖЕРЛЕСІМІЗ ТАЛҒАТ САЛФИКОВ АУДАНЫМЫЗДЫҢ ЖАСТАРЫ ҮШІН КРЕАТИВТІ ЖАСТАР ОРТАЛЫҒЫН САЛУДА.**